

85 LET PLANINSTVA, POSVEČENEGA

POT OD ZAČETKA

VOJKO ČELIGOJ

V tem letu slavijo ilirskobistriški planinci častitljiv jubilej, 85 let prehojene društvene poti in trdoživega planinskega dela od prvih let tega stoletja do danes.

Predvsem narodne pobude so vodile tedanje ustanovitelje ilirskobistriške podružnice Slovenskega planinskega društva v daljnem letu 1907, da bi tudi z organiziranim planinstvom na planinskem svetu Snežnika dokazovali, da so ti kraji vendarle naši, slovenski. Bil je to čas avstroogrške monarhije z njeno močno željo, da se deželi da kar najbolj nemško lice. Nemec je bil lastnik snežniških gozdov, na Snežnik so vodile nemške markacije, nemško tržaško društvo je na Gašperjevem hribu za Snežnikom že imelo svojo nemško planinsko kočo.

Ustanovitev planinske podružnice v Ilirski Bistrici je bila dejansko smela in trdna odločitev narodno zavednih Bistričanov. Sledila pa so tudi pomembna dejanja.

Z nemalo truda so tedanji planinski odborniki odkupili parcelo v Črnem dolu in pod vodstvom prvega društvenega predsednika **Miroslava Martinčiča** in zaslužnega dr. **Frana Kovča** že v letu 1914 odprli prvo slovensko planinsko postojanko pod Snežnikom, **Vilharjevo kočo** v Črnem dolu. Žal so takoj sledila leta 1. svetovne vojne in vojaške zasedbe koč, po vojni pa mučna leta italijanske okupacije. Komaj znova obnovljeno koč so z nastopom fašizma zasegle italijanske oblasti, prepovedale vsako društveno dejavnost, zaplenile društveno premoženje in na silo želele vključiti društveno članstvo v italijansko planinsko organizacijo. Zaslužni društveni odborniki so morali v pregnanstvo v tedanjo Jugoslavijo: predsedniki **Miroslav Martinčič**, dr. **Fran Kovča**, **Lojze Zajc**, tajnik **Anton Kraigher** in drugi.

Koč na Snežniku (1796 m), postavljena leta 1961, nadzidana leta 1977, je z obsežnimi deli dobila današnji videz leta 1984

Miroslav Martinčič, prvi predsednik ilirskobistriške podružnice SPD, 1907

Območje Snežnika je postalo »vroče obmejno območje«. Snežnik je bil vključen v sistem železobetonske obrambne linije ob stari italijansko-jugoslovanski meji. Na Snežniku so postavili zidano protiletalsko opazovalnico, na Sviščakah in Klanski polici hotelsko urejene večnadstropne »rifugije« - zavetišča CAI in številne objekte za namestitve vojaštva. Zaradi teh gradenj in gradenj cest so bili gibanje na tem območju in obiski Snežnika dolga desetletja omejeni.

Črnodolska koč je nosila novo italijansko ime. Obiskovali so jo predvsem reški planinci, vključeni v reško sekcijo CAI. Podsekcija za Ilirsko Bistrico CAI nikakor ni živelja. V takih razmerah so se bistriški planinci obiska koč celo izogibali, pač pa so v tišem odporu desetletja s cvetjem krasili bližnji ruski grob in bili zaradi tega mnogokrat šikanirani.

Slovenska planinska dejavnost na Bistriškem je bila prepovedana dolgih 19 let.

Čas po drugi svetovni vojni je bistriškimi planincem prinesel nove spodbude. Društvo je bilo obnovljeno že avgusta 1945. Povezalo je stare člane, pridobilo nove in pohitelo znova obnavljati planinsko dejavnost. Številni opuščeni vojaški objekti na Snežniku in pod njim so kar ponujali nove planinske možnosti. Z veliko truda so uspeli preurediti iz starega opuščene hleva na Sviščakah ob pogorelem »rifugiji« skromno planinsko postojanko Cankarjevo koč (1951) in na obrobju jase še spominsko piramido padlim na območju Snežnika v NOB. S prihodom prof. **Draga Karolina** v društvo je dobilo planin-

Planinski dom na Sviščakih (1242 m), odprt leta 1965 z nadzidavo in razširitvijo Cankarjeve koče (1951)

stvo nov polet. Sledila so leta gradbenih uspehov: zgrajena je bila **snežniška cesta** v dolžini 1800 metrov (1959), na ruševinah stavbe na Snežniku z ogromno truda **Zavetišče na Snežniku** (1961), z bistveno razširitvijo in nadzidavo koče na Sviščakih pa lep **planinski dom** (1965). V sedemdesetih letih so domači tabor-

niki prevzeli in obnovili črnodolsko kočo, jo tako ohranili in ji dali novo vsebino.

Napori bistriških planincev v teh desetletjih so bogato obrodili. Ob zgrajenih planinskih postojankah se je društvo lahko poglobilo v delo s planinskim podmladkom od otroških vrtcev do šolarjev, obogatilo dejavnost s članstvom, razširilo krog prijateljev društva in Snežnika daleč izven domovine ter z organiziranjem odmevnih planinskih pohodov na Snežnik in izdajanjem številnih društvenih edicij prevzelo pomemben delež planinsko turistične propagande lepote Snežnika in njegove izjemne okolice. Lepote naše planinske okolice bodo s **Kočo na Kozleku** (997 m), ki jo ta čas marljivo gradi društvena planinska skupina iz vasi pod Kozlekom, še bolj dostopne.

Planinski društveni kolektiv šteje do poldrugi tisoč članov, predvsem mladih, in sodi po številčnosti pa tudi delavnosti med ugledna planinska društva na Slovenskem. Da bi tako tudi ostalo!

DO IDEJE DO ZGRADITVE IN DO ZDAJ JE PRETEKLO ŽE 40 LET

ZASAVSKA KOČA NA PREHODAVCIH

TINE LENARČIČ

Julija letos je preteklo 40 let, odkar je bila dana ideja za zgraditev planinske koče na Prehodavcih (2071 m) v Julijskih Alpah. Ostalo pa seveda ni le pri zamisli, pač pa so pobudniki dejansko pričeli tudi s pripravami in z gradnjo. Pobudniki in graditelji Zasavske koče na Prehodavcih so bili planinci iz Zasavja. Kako je prišlo do gradnje te koče, kdo vse jo je gradil in s kakšnimi sredstvi, je javnosti le malo znano. Zato naj po štirih desetletjih, odkar je bfta sprožena ideja o postavitvi te koče, seznanimo planinsko in drugo javnost s potekom pripravljanih in gradbenih del, pa tudi z oskrbovanjem in vzdrževanjem v prvih letih obratovanja te koče.

ŽEJA JE RODILA IDEJO

Trboveljski planinci smo običajno obiskovali Triglav v drugi polovici julija, posamezno ali skupinsko. To počnemo še danes. Potem ko sem na Jakobovo, 25. julija 1952, voščil **Radu Kovačiču** vrh Triglava k njegovemu godu, sva se ob povratku domov skozi Dolino Triglavskih jezer kot običajno ustavila tudi v planinski koči pri Sedmerih jezerih. Za nas je bila nekaka življenjska obveznost, da pozdravimo svoja učitelja iz mladih let **Pavlo** in **Anteja Bega**, večdesetletna »triglavska« prebivalca in lastnika Gamsove kosti, majhne koče poleg planinske koče, kadarkoli se potikamo na tem območju. Slehernega planinca iz Trbovelj sta bila izredno vesela, saj sta bila z večino občanov dolga

desetletja kot učitelja in kot planinca v nenehnem stiku. V najboljšem spominu ju imamo še sedaj. Čeravno sva bila z Radom naslednji dan namenjena domov, so naju oba Bega in **Stanko Brečko**, ki se je takrat mudil v koči pri Sedmerih jezerih, nagovorili, naj greva z njimi na izlet po Dolini Triglavskih jezer prek Prehodavcev na Ozebnik.

Naslednji dan zgodaj zjutraj smo se res napotili po Dolini. Nad prvim Triglavskim jezerom pri opuščeni karavli bivše državne meje smo posedli in občudovali široko panoramo našega gorskega sveta. Tu so Prehodavci (2071 m), tu je prelaz in prehod med Trento in Dolino Triglavskih jezer, v neposredni sosesčini na eni strani Vršaca in na drugi Velikega Špičja. Dotlej so čez ta prelaz hodili le redki planinci.

Skupina se je med počitkom na račun lastne žeje tudi malo pozabavala, posebno ko je na drugi strani Trente videla novo zgrajeni Pogačnikov dom, kjer so takrat, v času naše žeje, gotovo postregli žejnim planincem tudi s pivom. Prav zavoljo te žeje je bolj za zabavo kot pa zares vzniknila ideja, da bi na tej imenitni razgledni točki sredi Julijcev zasavski planinci zgradili svojo planinsko kočo. Idejo je dal Stanko Brečko, zato ga je skupina takoj prišla za besedo in ga pooblastila, naj še naprej vodi pobudo za zgraditev te koče. - Ko se je skupina prek planine Trebiščina (1401 m) podala na Ozebnik (2084 m), je ugotovila, da je tam na voljo mnogo starega gradbenega materiala, predvsem lesa, pločevine in drugega materiala iz zapuščenih in deloma že porušenih italijan-